C/2026/71

30.1.2026

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus

Turvaliste päritoluriikide pakett

(COM(2025) 186 final)

(COM(2025) 259 final)

(C/2026/71)

Pearaportöör: **Pietro Vittorio BARBIERI**

Nõustaja	Lorenzo TAMBURRINI
Õiguslik alus	kodukorra artikli 52 lõige 2
Konsulteerimistaotlus	14.7.2025
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav sektsioon	välissuhete sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	9.9.2025
Vastuvõtmine täiskogus	23.10.2025
Täiskogu istungjärk nr	600
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	183/14/23

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee (edaspidi „komitee“) hindab komisjoni jõupingutusi **ühtlustada turvaliste päritoluriikide kindlaksmääramise menetlusi**. Praegu otsustab nende menetluste üle iga liikmesriik eraldi, need ei ole läbipaistvad ja nende üle puudub tõhus riigiülene kontroll.

1.2. Komitee rõhutab, et riigi käsitamine **turvalisena** on otsustava tähtsusega varjupaigataotluste läbivaatamise menetluses, sest turvaliseks peetavate riikide kodanike taotlused vaadatakse läbi **kiirendatud korras**.

1.3. Varjupaigataotluse läbivaatamisel kiirendatud menetluse kohaldamine tähendab, et **menetluslikke tagatisi on vähem** ja taotluse tagasilükkamise korral **võidakse taotleja** kohtuotsuse edasikaebamise ajaks **riigi territooriumilt välja saata**. Selline olukord on teravas vastuolus tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõttega Genfi konventsiooni artikli 33 tähenduses.

1.4. Turvalise riigina käsitamine tähendab ka **varjupaigaõiguse piiramist** nii menetluslike tagatiste vähendamisega kiirendatud menetluse kohaldamise tõttu kui ka sellega, et kuna asjaomast riiki peetakse turvaliseks, toimub **tõendamiskoormise ümberpööramine** ja see langeb varjupaigataotlejale, kes peab rahvusvahelise kaitse saamiseks tõendama vastupidist.

1.5. Komitee leiab, et tuginemine kogu ELi hõlmavale **20 %-lisele heaks kiidetud varjupaigataotluste määrale** (varjupaigamenetluse määruse artikli 42 lõike 1 punkti j ja artikli 42 lõike 3 punkti e alusel) on meelevaldne ja ebapiisav kriteerium kiirendatud menetluse ja piirimenetluse kohaldamiseks.

1.6. Komitee märgib, et tuginedes praegu saadaolevatele andmetele, mis pärinevad nii institutsioonilistest kui ka kodanikuühiskonna allikatest, ning kooskõlas ELi põhiõiguste hartaga, võib määruse COM(2025) 186 II lisas loetletud riikide **(Bangladesh, Colombia, Egiptus, India, Kosovo,** [1] **Maroko, Tuneesia) käsitamine turvaliste riikidena tuua kaasa varjupaigaõiguse andmisest keeldumise nendest riikidest pärit taotlejatele**.

2. **Üldised märkused**

2.1. Komitee märgib, et selleks, et käsitada päritolu- või transiidiriiki turvalisena, ei tohi seal olla toimunud **ühtegi sellist tõendatud inimõiguste rikkumise juhtumit**, mis eeldaks varjupaigataotlejale Genfi konventsiooni alusel rahvusvahelise kaitse andmist.

2.2. Komitee leiab, et kuni **riigiüleste kontrollivormide** kehtestamiseni on Euroopa varjupaigasüsteem haavatav.

2.3. Komitee on seisukohal, et turvalise riigi määratluses **ei tohi esineda erandeid, mis lubavad ebaturvalisust** teatavates piirkondades või inimeste kategooriates. Erandjuhud võivad põhjustada varjupaigataotluste hindamisel ebaselgust ja ebaõiglast kaalutlusõigust, nagu Euroopa Liidu Kohus 2024. aasta oktoobris kindlaks tegi.

2.4. Kui selliseid erandeid lubataks, peaksid need olema kõigile avalikult kättesaadavad, liikmesriikidele siduvad, mitte vabatahtlikud ning Euroopa tasandil ühtselt vastu võetud.

2.5. Kiirendatud menetluse olemasolu iseenesest juba diskrimineerib neid, keda see menetlus puudutab. Komitee loodab, et iga varjupaigataotlust hinnatakse mõistliku aja jooksul, asjakohaste vahenditega ja hoolikalt kaaludes, et kaitsta varjupaigataotlejate õigusi.

2.6. Komitee leiab, et turvalise riigi mõiste määratlemist ei tohiks põhjendada võimalusega vaadata kiirelt läbi **„tõenäoliselt“** põhjendamatud varjupaigataotlused [2]. Seda seetõttu, et taotluse kiire läbivaatamine võib põhjustada pealiskaudset hindamist, mis kahjustab mitmesuguseid taotleja õigusi, ning seetõttu, et komitee peab ohtlikuks ja ebaseaduslikuks tugineda rakendatava menetluse liigi määramisel pelgale põhjendamatuse tõenäosusele.

2.7. Komitee juhib tähelepanu sellele, et turvaliste riikide ebamääraste loetelude vastuvõtmine koos sellest tuleneva kiirendatud menetluse kohaldamisega ja sagedasema ebaseaduslikult rahvusvahelise kaitse andmisest keeldumisega võib soodustada seaduslike dokumentideta välismaalaste arvu suurenemist Euroopas ning seega **suurendada** tervishoiu-, töö- ja eluasemealast **ebakindlust**, millega kaasneb varimajanduse kasv.

3. **Taust**

3.1. **Rahvusvahelise kaitse taotluste erinev menetlemine** kodakondsuse alusel võib olla vastuolus keeluga kohelda pagulasi diskrimineerivalt nende päritoluriigi alusel. See keeld on sätestatud 1951. aasta Genfi pagulasseisundi konventsiooni artiklis 3 ja sellele on juba viidatud **komitee arvamuses REX/457** [3].

3.2. Nagu komitee arvamuses REX/457 juba märgiti, ei saa **ei** inimõigusi kaitsva riikliku õigusraamistiku olemasolu **ega** Euroopa Liiduga ühinemise kandidaatriigi staatust pidada **piisavaks kriteeriumiks**, mille alusel kanda riik turvaliste riikide nimekirja.

---

[1] See nimetus ei piira Kosovo staatust käsitlevaid seisukohti ning on kooskõlas ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooniga 1244/1999 ja Rahvusvahelise Kohtu arvamusega Kosovo iseseisvusdeklaratsiooni kohta.

[2] COM(2025) 186 final, lk 2.

[3] „ELi ühise turvaliste päritoluriikide nimekirja koostamine“.

3.3. Direktiivi 2013/32/EL ([4]) järgi käsitatakse päritoluriiki turvalisena, kui „õigusliku olukorra, õigusaktide demokraatlikus süsteemis kohaldamise ja üldiste poliitiliste olude põhjal on võimalik tõestada, et riigis ei toimu **üldist** ja **järjekindlat** tagakiusamist direktiivi 2011/95/EL ([5]) artikli 9 tähenduses ega piinamist või muud ebainimlikku või inimväärikust alandavat kohtlemist või karistamist ning et seal ei ole rahvusvahelise või siseriikliku relvastatud konfliktiga kaasnevast valimatust vägivallast tingitud ohtu“.

3.4. Komitee leiab, et õigusalaselt on parem jätta välja tagakiusamise **„üldisus“** ja **„järjekindlus“** kui turvalise riigi kindlaksmääramisel vajalikud elemendid.

3.5. 4. oktoobril 2024 vähendas **Euroopa Liidu Kohus** oluliselt turvaliste riikide loetelude koostamise mõju. Kohus selgitas, et riigi turvaliseks tunnistamiseks **peab turvaline olukord valitsema kogu riigis, ilma eranditeta**, st ilma et mõned territooriumi osad või teatavad isikute kategooriad oleksid turvalisuse eeldusest välja jäetud.

3.6. Samas otsuses sätestas Euroopa Liidu Kohus – viidates direktiivile 2013/32/EL ja Euroopa Liidu põhiõiguste hartale –, et **liikmesriigi kohus**, kes vaatab läbi rahvusvahelise kaitse taotluse rahuldamata jätmise otsuse peale esitatud kaebust, ei saa piirduda kaebuse esitaja argumentidega, vaid **peab omal algatusel kontrollima, kas asjaomase riigi käsitamine turvalise riigina vastab liidu õigusnõuetele**, korraldades vaidlustatud otsuse ajakohastatud (*ex nunc*) ja täieliku kontrolli.

4. **Analüüs**

4.1. Komitee leiab, et varjupaigataotluste esitamise tavade **haavatavus** seisneb selles, et **puudub riigiülene kontroll** menetluste üle, mida liikmesriigid kasutavad selleks, et tunnistada turvaliseks ainult need kolmandad riigid, mis vastavad Euroopa õiguses nõutud standarditele.

4.2. Praegu kehtib üksnes **kohustus edastada loetelud komisjonile**, kes ei ole kunagi sekkunud, jättes liikmesriikidele täieliku kaalutlusõiguse.

4.3. Menetlused turvaliste riikide kindlaksmääramiseks liikmesriikide poolt ei ole läbipaistvad ning üldjuhul on päritoluriigi turvaliseks **tunnistamine** seotud **sellest riigist saabuvate varjupaigataotlejate arvuga,** ([6]) kelle suhtes võivad vastuvõtva riigiga olla sõlmitud tagasivõtulepingud.

4.4. Seetõttu võivad **riiklikud nimekirjad** olla liikmesriigiti väga **erinevad** ning paljud liikmesriigid on otsustanud turvaliste riikide nimekirja üldse mitte kehtestada.

4.5. Komitee juhib tähelepanu sellele, et nagu on märgitud **arvamuses REX/457**, ei too ühise turvaliste päritoluriikide loetelu kehtestamine iseenesest kaasa suuremat ühtlustamist, sest see ühine loetelu eksisteerib koos iga liikmesriigi koostatud riiklike loeteludega.

4.6. Kuigi varjupaigamenetluse määruse artikli 59 lõige 2 ja artikli 61 lõige 2 **lubavad** liikmesriikidel **määrata kindlaks vastavalt turvalisi kolmandaid riike ja turvalisi päritoluriike, „tehes erandi [...] territooriumi konkreetsete osade või selgelt tuvastatavate isikute kategooriate puhul“**, on siiski oht, et selliseid erandeid ei võeta arvesse, sest see jääb täielikult liikmesriigi otsustada.

4.7. Lisaks ei ole määruses täpsustatud territooriumi osade ja isikute kategooriate suhtes **erandite tegemise kriteeriume**, jättes liikmesriigile või kohalikele ametnikele täiendava tõlgendamisvabaduse.

([4]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2013/32/EL, 26. juuni 2013, rahvusvahelise kaitse seisundi andmise ja äravõtmise menetluse ühiste nõuete kohta (uuesti sõnastatud) (ELT L 180, 29.6.2013, lk 60).

([5]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2011/95/EL, 13. detsember 2011, mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule (uuesti sõnastatud) (ELT L 337, 20.12.2011, lk 9).

([6]) Euroopa Liidu Varjupaigaamet, detsember 2022.

4.8. Kogu ELi hõlmava **20 %-lise** heaks kiidetud varjupaigataotluste **määra** kehtestamine kiirendatud menetluse ja piirimenetluse kohaldamise kriteeriumina on täiesti meelevaldne ja seda ei toeta ükski teaduslik alus.

4.9. Kui isik on pärit turvalisena käsitatavast päritolu- või transiidiriigist, võimaldab see esimesena varjupaigataotlusi läbivaatavatel haldusasutustel **taotlus tagasi lükata ilma seda sisuliselt läbi vaatamata**.

4.10. Kogu protsess, sealhulgas võimalus vaidlustada kohtus haldusasutuse otsus taotlus rahuldamata jätta, toimub **kiirendatud menetluse** käigus, mis **piirab** turvalisest riigist pärit rahvusvahelise kaitse taotleja **õigust kaitsele**.

Brüssel, 23. oktoober 2025

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

president

Séamus BOLAND